

מהלל ואלעזר — למדים הוראה בנוגע לעניות ועשירות, כדברי הגמרא⁷⁷ "הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים": הלל — "שבכל יום ויום הי' עושה ומשתכר בטרפעיך, חציו הי' נותן (לא למי שלימדו תורה, אלא) לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו"; ור' אלעזר בן חרסום — ש"הניח לו אביו אלף עיירות ביבשה וכנגדן אלף ספינות בים", ומ"מ "מימיו לא הלך וראה אותן, אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה", עד כדי כך ש"פעם אחת מצאוהו עבדיו ועשו בו אנגריא" (עבודת עצמו היתה, והם אינם מכירים בו⁷⁸), מאחר שלא התערב כלל בניהול עסקיו, ואעפ"כ לא נגרע כלל בעשירותו, אלא הי' עשיר גדול ועסקו המשיכו להתרחב בהתמדה כו'. ומיוסף (היו"ד שכתיבת "היא") — למדים הוראה בנוגע ליסורים, שהרי יוסף הי' בבית הסוהר כו'.

יג. אמנם, ביחד עם זה שתובעים מכאו"א שלא יהי' שקוע בריבוי מחשבות, אלא יעסוק בלימוד התורה — תובעים ממנו גם שלא יהי' מופשט מהעולם, אלא יפעל שהעולם עצמו יהי' כלי לאלקות.

ואלו הם שני הקצוות שבמתן-תורה:

מחד גיסא — כל אחד מישראל שמע את הדיבור "אנכי", "אנכי מי שאנכי, דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ"⁷⁹;

ולאידך גיסא — הרי התורה ניתנה דוקא במקום שעליו אפשר לומר "למצרים ירדתם.. יצר הרע יש ביניכם כו"⁷⁹, כדי לעשות ממנו כלי ל"אנכי".

*

יד. נתבאר שעפ"ז יובן הטעם שהחילוק בין חג השבועות לשאר ימים טובים מתבטא (לא בענינים רוחניים, אלא) בענין של אכילה ושתי' דוקא, ש"צריך⁸⁰ לאכול כו' להראות שנוח ומקובל לישראל יום שניתנה בו התורה"⁸¹, ואסור להתענות בו תענית חלום⁸² — כי: ההיתר דתענית

"שהחזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה".

(77) יומא שם.

(78) פרש"י שם.

(79) שבת פח, סע"ב ואילך.

(80) אף שלכאורה איפכא מסתברא: כיון שחג השבועות הוא "זמן מתן תורתנו", הי' ראוי שהחילוק בינו לשאר הימים טובים יתבטא בהוספה בלימוד התורה וכיו"ב, ובפועל, לא זו בלבד שחיוב לימוד התורה בשבועות הוא כמו

(80) שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ד סי"ח.

וש"נ. וראה גם שיחת יום ב' דחה"ש תשכ"ב ס"ח ואילך (תו"מ חל"ד ע' 29 ואילך).

(81) כשם שבשעת מ"ת היתה קבלת

התורה ברצון דוקא, כמארז"ל (ע"ז ב, ב)

בשבת הוא מצד ענין של חלום — שענינו העלם והסתר (כמבואר בתו"א⁸³ עה"פ⁸⁴ "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים", שבימות המשיח יראו שכללות זמן הגלות הו"ע של חלום, שמחבר שני הפכים בנושא אחד כו'), וגם במצב כזה נותנת התורה עצה, כיון שענינה הוא "להבדיל⁸⁵ בין הטמא ובין הטהור"⁸⁶; אבל בחג השבועות לא שייך ענין של העלם והסתר (חלום), כיון שבו הי' גילוי העצמות שחדר בכל הבריאה⁸⁷ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חכ"ג ע' 27 ואילך.

טו. ויש להוסיף ולבאר החילוק בין ענין התורה כמו שהוא בכל השנה, שאז התורה עצמה מחפשת דרך לתקן את ענין החלום ע"י התענית, ובין ענין התורה כמו שהוא בחג השבועות, שאז מלכתחילה אין מקום להעלם והסתר שבענין החלום:

מצד השכל דנה"ב*), להיותו במצב של שניה וחלום כו', כדי לתקנו כו'.
 (87) בהתאם לכללות החידוש דמ"ת ש"עליונים ירדו למטה" (שמו"ר פי"ב, ג. ועוד), דהיינו שיומשך אלקות עד לתחתון ביותר שאין תחתון למטה הימנו.
 ואדרבה — מעלה יתירה בהמשכת הענין בגשמיות דוקא, כי דוקא באופן זה הי' קיום** להענין דמ"ת על כל השנה כולה בלימוד התורה בשקידה ובהתמדה כו', ועי"ז נמשכת גם הברכה מלמעלה — ונתתי גשמיכם בעתם גו", וכמבואר בחסידות (כש"ט סו"ס רז. ועוד) שהפירוש ד"גשמיכם" הוא "הגשמיות שלכם", עד "ואולך אתכם קוממיות" (כנ"ל ס"ג).

(* וענין זה מתבטא (ככל הענינים שבפנימיות התורה) גם בנגלה דתורה — הלכה מפורשת — שכאשר בהמה הולכת מעצמה לתוך האש, אזי ישנם דינים מיוחדים (ראה שיחת יום ב' דחה"ש תשכ"א ס"א "תו"מ חל"א ע' 38). וש"נ).

(** וע"ד הידוע בטעם ציווי הקב"ה לנביאים לעשות פעולה בגשמיות בקשר לנבואתם, כיון שע"י ההמשכה למטה בפועל נעשה קיום הדבר (ראה דרשות הר"ן דרוש ב. רמב"ן לך לך יב, ו. לבוש על הרקאנטי לך לך שס).

בשאר ימים טובים, הנה החילוק בינו לבין שאר הימים טובים מתבטא בכך שיש בו חיוב אכילה ושתי* יתור משאר ימים טובים, שחיוב העונג שבהם קשור עם הודאה על חסדים גשמיים: פסח — היציאה מעבדות לחירות בגשמיות כפשוטו, וסוכות — "חג האסיף" (תשא לך, כב), "באספך מגרנך ומיקבך" (פ' ראה טז, יג), שביתו מלא ברכת ה' בגשמיות לו ולבני-ביתו, שלכן צריך להודות להקב"ה (שהרי אסור להיות כפוי טובה).

(83) וישב כח, ג ואילך.

(84) תהלים קכו, א.

(85) ס"פ שמיני.

(86) כלומר: בנוגע לדברי תורה עצמם כתיב (ירמי' כג, כט) "הלא כה דברי כאש", "מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינם מקבלים טומאה" (ברכות כב, א), אבל אעפ"כ, יורדת התורה גם למי שנמצא במצב שיכול לערב טהור וטמא (שני הפכים, שעירובם יחד אין לו מקום לא רק מצד השכל דנה"א, אלא אפילו

(* שכל ענינים הוא מצד ה"בהמה" שבאדם, שהרי זהו משלשת הדברים שבהם שוה אדם לבהמה (חגיגה טז, א), ובפרט כאשר האכילה היא באופן שלועס היטב את המאכל, ומפורז עליו מלח כדי שיהי' טעים — שבאופן כזה דוקא היא מצות האכילה בשבועות (שהרי אם זו אכילה שאין בה טעם אזי הברכה היא לבטלה).

ידוע שיש בתורה ב' מדריגות: אמת ואמת לאמיתו. וזהו החילוק בין כללות התורה להלכה⁸⁸: כל התורה כולה — אפילו ענינים שאינם כפי ההלכה — היא תורת אמת, שהרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁸⁹, אע"פ שההלכה אינה נפסקת אלא כדעה אחת; ואילו הלכה — היא אמת לאמיתו. וכלשון רז"ל²³ "כל דיין שדן דין אמת לאמיתו כו'", היינו, שענין של דין והלכה למעשה נקרא "אמת לאמיתו".

והנה, הדרך לבוא לענין ההלכה, בחי' אמת לאמיתו, היא — כמארז"ל⁹⁰ על הפסוק⁹¹ "והוי' עמו", "שהלכה כמותו", היינו, שצ"ל "הוי' עמו" — יראת שמים, ועי"ז "הלכה כמותו" — כי מצד יראת השמים שלו ה"ה מרבה בחקירה ודרישה, ועי"ז פוסק הוא את ההלכה באופן ד"אמת לאמיתו".

וזהו ג"כ החילוק בין "דין מרומה"⁹², שגם הוא אמת, לדין שהוא אמת לאמיתו — שב"דין מרומה" פוסק הדיין אך ורק כפי שמתחייב מצד הטענות כו', ואילו דין שהוא אמת לאמיתו, הרי זה באופן שמצד יראת השמים שבו ה"ה חוקר ודורש היטב כו', עד שמתברר הדין לאמיתו.

ועוד זאת, שכאשר חסר לדיין ביראת-שמים, עלול הוא לטעות בדין מצד השוחד דאהבת עצמו, וכמ"ש⁹³ "השוחד יעור עיני חכמים", דהיינו שגם מי שנקרא בתורה בשם "חכם", היינו שלומד כדבעי כו', מ"מ עלול הוא להטות את הדין מצד השוחד.

— אין הכוונה שמצד השוחד דאהבת עצמו ה"ה פוסק כרצונו, אף שיודע שהפס"ד בש"ע אינו כן. וכמו"כ אין הכוונה שמצד אהבת עצמו אינו מעיין לידע מהו דין השו"ע; בודאי מעיין בשו"ע, אלא, שמצד אהבת עצמו נעשית אצלו נטי' — בשעת העיון בשו"ע גופא — לפרש את דברי השו"ע בהתאם לרצונו.

[וזהו א' הטעמים שקרוב פסול לעדות⁹⁴ (נוסף לכך שזוהי גזירת הכתוב⁹⁵) — כי מצד אהבת עצמו נעשית אצלו הנטי' באופן מסויים],

(88) ראה בארוכה המשך תרס"ו ע' תלא ואילך. ועוד.

(89) עירובין יג, ב. וש"נ.

(90) סנהדרין צג, ב.

(91) שמוא"ל טז, יח.

(92) ראה אנציק' תלמודית (כרך ז) בערכו

(ע' רצ ואילך). וש"נ.

(93) פ' שופטים טז, יט.

(94) ראה חינוך מצוה תקפט, ובמנ"ח שם.

וראה גם ספר מי טל לב"ב פ' יש נוחלין בסופו

(ספ"ב). וש"נ.

(95) ב"ב קנט, א. רמב"ם הל' עדות ספ"ג.

שו"ע חו"מ סל"ג ס"י.

אבל כאשר יש בו יראת־שמים — אזי מאירה אצלו פנימיות הנפש כו', והרי פנימיות הנפש קשורה עם פנימיות אלקות, ושם אין שייך טעות, וממילא ה"ה פוסק "דין אמת לאמיתו".

טז. ועד"ז הוא החילוק בין התורה כפי שהיא בכל השנה לבין התורה כפי שהיא בחג השבועות:

במשך כל השנה — מאירה התורה כמו שהיא בבחי' אמת, ועל בחינה זו שייך ענין החלום (העלם והסתר), בדוגמת ענין השוחד דאהבת עצמו; ולכן מתלבשת התורה עצמה (בחי' אמת דתורה) בחלום זה כדי לבררו.

משא"כ בשעת מתן־תורה נתגלה בחי' "אמת לאמיתו" — בחי' הפנימיות דאלקות ("אנכי הוי' אלקיך") ובחי' הפנימיות דהנשמה; וכיון שכל בריאת העולם היא בשביל ישראל ("בראשית" — "שביל ישראל שנקראו ראשית"⁹⁶) — נתגלה אז גם הפנימיות דהעולם, דהיינו שבכל עניני הבריאה נרגש הענין ד"אנכי הוי' אלקיך"; ומצד גילוי הפנימיות, בחי' אמת לאמיתו — אין שום העלם והסתר כלל.

"והימים האלה נזכרים ונעשים"³² — שבחג השבועות שבכל שנה ושנה אין שום העלם והסתר (ענין החלום), ולכן לא שייך ענין התענית, ואדרבה — "צריך לאכול ולשמוח בו"⁸⁰, אשר שמחה (שהו"ע גילוי פנימיות הנשמה) פורצת כל הגדרים⁹⁷, המחיצות וההסתרים.

ומחג השבועות ממשיכים ענין זה על כל השנה כולה, שתהי' כל השנה כולה כפי שהי' במתן־תורה — בשמחה ובפנימיות.

* * *

יז. ידוע⁹⁸ שכל עניני התורה ישנם בדרך כלל ובדרך פרט, ובאופן שבפרט ישנו הענין בכל תקפו כפי שהוא בכלל.

וכמדובר פעם⁹⁹ בענין "שמשא אכולי עלמא ניחא"¹⁰⁰, שכדור השמש כולו, אף שהוא גדול ביותר, משתקף בטיפה אחת של מים באותה צורה כפי שמשתקף בים הגדול, והיינו, שבפרט היותר קטן ישנו אור השמש בכל תקפו כמו בכלל כולו.

(98) ראה גם לעיל ס"ע 7. וש"נ.

(99) ראה תו"מ חט"ז ריש ע' 130. וש"נ.

(100) סנהדרין לט, א.

(96) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(97) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג

ואילך. ועוד.